

toe te schrijven, zooals FAIRWEATHER doet, maar kan toch met zijn beschouwingen in het algemeen instemmen.

J. VAN ASSEN JZN.

Melkinspuiting en reactie van Wassermann. — Hoewel de waarde der reactie van WASSERMANN den laatsten tijd een gedachten knauw heeft gekregen, vooral voor wat de prognose en behandeling betreft, blijft toch belangwekkend een waarneming van UDDGREN (*Berl. kl. Woch.*, n°. 15). Hij bemerkte, dat bij inspuitingen van melk, aangewend bij verschillende oogaandoeningen, de reactie van WASSERMANN van negatief veranderde in *positief* (6 gevallen, later door nog meer bevestigd). Vandaar zijn voorstel, om in twijfelachtige gevallen met melkinspuiting een eventueel aanwezige positieve reactie van WASSERMANN te voorschijn te roepen. Ongelukkigerwijze geeft de inspuiting onaangename gevolgen (koorts, hoofdpijn). Hij kreeg toen de oorspronkelijke gedachte een gezonde koe „steriel te melken”; de verkregen melk werd terstond in het ijs gezet en eenigen tijd later ingespoten. Alle onaangename gevolgen bleven nu uit. Deze „steriele melkerij” zou in ons boter- en kaasland natuurlijk ruimschoots kunnen toegepast worden; alleen vermeldt de schrijver niet, op welke manier hij steriliseert.

B. PREMSELA.

OVERZICHT VAN WEEKBLADEN.

Berliner klinische Wochenschrift 1918, No. 49.

E. SELIGMANN. *Epidemiologie der Berliner Cholerafälle 1918.* — In September en begin October kwamen te Berlijn 18 gevallen van cholera voor met 14 dooden (77 pCt.). Het bleek spoedig, dat in een paardenslakterij een haard moest gezocht worden; een knecht aldaar was bacillen-drager, waarschijnlijk besmet door een of anderen Rus (de slakterij was middelpunt van sluikehandel). Het vleesch bracht bij de meesten de besmetting over; slechts 2 werden door lijders aangestoken. Het hooge sterftcijfer maakt het waarschijnlijk, dat nog verschillende lichtere gevallen in de stad voorkwamen.

A. MAGNUS-LEVY. *Die Choleraepidemie des Herbstes 1918 in Berlin.* — Beschrijving van 6 gevallen. Voor de herkenning der cholera legt schrijver nog eens den nadruk op de cyanosé van het ingevallen gelaat en op de diepe, groote ademhalingen.

J. W. MILLER. *Ueber die pathologische Anatomie der Knollenblätterschwamm-Vergiftung.*

W. KAUSCH. *Die kettförmige Osteotomie am Schenkelhalse.*

WALDEMAR LOEWENTHAL. *Bakteriologische Untersuchungen bei der diesjährigen Grippe-epidemie.* — In 20 van 85 gevallen konden uit het sputum bacillen van PFEIFFER worden gekweekt, terwijl in 12 van 22 gevallen het serum de bacillen agglutineerde 1 op 100—400. Zulk een titer komt bij andere personen niet veelvuldig voor. Verder in het sputum talrijke pneumo-, strepto- en staphylokokken.

G. HOLZKNECHT. *Die Therapie der Röntgenhände.*

ANNELIESE HAMANN. *Ist zu Magensekretionsuntersuchungen auf Atropin und Pilokarpinwirkung die Magenverweilsonde zu benutzen?*

Deutsche medizinische Wochenschrift 1918, No. 48.

BIER. *Beobachtungen über Regeneration beim Menschen. XVII: Abhandlung. Regeneration der Faszien und der Zwischengewebe.*

COLMERS. *Die Behandlung der akut bedrohlichen Erscheinungen bei chirurgischer Behandlung der Halsorgane. (Schluss aus n°. 47).*

GALEWSKY. *Ueber Silbersalvarsan-Natrium*. — Een jaar ervaring bij 165 lijders leerde het middel kennen als krachtig werkzaam, in kleinere giften hetzelfde bereikend als oud-salvarsaan. Voor zoover beoordeeld kan worden in dezen korten tijd, kan eveneens abortieve werking worden vastgesteld in het primaire tijdperk zonder serum-reactie. De gift staat ver van de vergiftige af; 0.250 gram schijnt een gift te zijn, die voldoende en algemeen goed werd verdragen, naar de grootte der gift 1—2 malen per week. Van vergiftigingsverschijnselen slechts nu en dan angioneurotische van zeer korten duur. Snel wijken ook tertiaire teekenen.

FELIX E. R. LOEWENHARDT. *Zur Behandlung der Tuberkulose mit Partialantigen nach DEYCKE-MUCH*. — De partieele antigenen werden in 26 gevallen toegepast. Uit den loop der reacties en de bereikte uitkomsten bleek, dat deze antigenen voor beoordeeling van het proces en voor de behandeling zeer te waardeeren zijn.

EMIL REISZ. *Die Serumbehandlung der Grippe*. — Met intraveneuse of met intramusculaire inspuitingen van 20—200 cm³ serum verkreeg REISZ goede uitkomsten bij griep. Na ongeveer 37 uren daalde de temperatuur en trad het herstellingstijdperk in. Invloed op longontstekingen werd niet gezien. Het is nog niet zeker of gewoon paardenserum of menschelijk serum (gebruikt werd dit van herstellenden) beter werkt.

KATHE. *Pocken ohne Pockenaussschlag*. — Vier gevallen bij goed ingeënte soldaten in een hospitaal, die op een zelfde zaal met een poklijder met uitslag hadden gelegen.

BAUMEISTER. *Erfolge der Fremdkörperentfernung mittels der orthodiagraphischen Tiefen- und Lagebestimmung nach MORITZ*.

D. HORVATH. *Eine Modifikation der Methode des „dicken Tropfens“*. — De gedroogde, dikke druppel laat allicht van de onderlaag los en is ongelijkmatig van oppervlakte en doorzichtigheid. Fibrine is hiervan vooral de schuld. Schrijver mengt den druppel op het glaasje met een even grooten van oplossing van citras naticus. Aan de lucht of boven de vlam drogen. Het haemoglobine wordt opgelost in de vervolgens opgedruppelde, waterige oplossing van azuur. Tegen de lichtblauwe onderlaag steken alle plasmodiën scherp af.

BARL FRIEDLÄNDER. *Ueber die sanitären Verhältnisse der Zivilbevölkerung während des Krieges*.

FAHR. *Zur Frage der Nephrose. Erwiderung auf den Artikel M. LÖHLEINS in n°. 43 dieser Wochenschrift*.

Feuilleton. OTTO KESSLER. *Deutsche sanitäre Arbeit in der Türkei*.

CZERNY, ALOIS EPSTEIN. †

Kleine Mitteilungen.

The British medical Journal No. 3023, 7 December 1918.

A. F. HURST. *The bent back of soldiers*. — In de oorlogslanden is de soldaat op stokken of krukken, die zich in gebukte houding moeilijk voortbeweegt, een veelvuldig voorkomende figuur en de behandeling leverde niet veel resultaten op. Intusschen is dit lijden snel te genezen door persuasie en reëducatie. Het is van hysterischen aard, ontstaan na een trauma zonder organische beschadiging, door spierrheumatisme, door pijnen in den bulk enz. De pijnen verdwijnen, de houding blijft. Schrijver verkrijgt genezing in een kwartier tot een half uur. Met de hielen tegen den muur gezet, moet de lijder dezen met de schouders onder passieve hulp aanraken, waarbij hij van de onpijnlijkheid der houding wordt overtuigd; verder gaat hij in die houding loopen.

T. P. S. STRANGWAYS. *Some remarks on the morbid anatomy and histology of rheumatoid arthritis*.

D. NOËL PATON, LEONARD FINDLAY and ALEXANDER WATSON. *Observations on the cause of rickets*. — Reeds in 1908 (*ibidem* 4 Juli) berichtte FINDLAY over proeven op jonge honden, waaruit bleek, dat zij vrij van rachitis bleven, wanneer zij vrij in de lucht konden rondloopen. FUNK meende, dat de oorzaak der ziekte gelegen is in het onttrekken van accessorische voedingsstoffen. De schrijvers hebben proeven verricht met jonge colliers, die zeer vatbaar voor de ziekte zijn. Ook hier blijkt, dat de dieren vrij blijven van rachitis, indien men ze vrij laat rondloopen, de in het laboratorium

gehouden dieren werden ziek. Het was onverschillig, of men de eerste dieren zeer karig vet, weinig melk of boter gaf.

W. F. BROOK. *VANGHETTI's operation.*

W. JOHNSON. *Hysterical tremor.* — Beschrijving van het lijden met de grove trekkingen van nek-, schouder- en borstspieren, van de sluiters van oogleden en mond. Tevens bestaat vermeerderde tonus der spieren. Behandeling moet psychisch zijn, eerst bedruist met verslapping der spieren door den lijder, daarna massage en bewegingen. Steeds genezing op één geval na, waarin vóór het in dienst treden reeds bevingen bestonden.

J. GORDON THOMSON. *Preliminary note on the complement deviation in cases of malaria: a new aid to diagnosis.* — Wordt uitvoerig gerefereerd.

J. A. WIJNHOFF.

Wiener klinische Wochenschrift 1918, No. 50.

E. STARKENSTEIN und R. ZITTERBART. *Experimentelle und klinische Untersuchungen über das Verhalten gleichzeitig anwesender Antigene und Antikörper.* — De klinische waarnemingen betreffen het verloop van de reactie van WIDAL bij lijders aan vlektyphus en waarbij de verklaring voor de verschillende typen gezocht wordt in het polyagglutinable karakter van het vlektyphusserum en in de verhooging van een sluimerende agglutinatie door niet specifieke prikkels (koorts). De proefondervindelijke onderzoeken trachten na te gaan of gelijktijdige of opvolgende inspuitingen van typhuskiemen en van X₁₉ stammen een invloed hebben op de agglutinatiegrens voor elk dier beide kiemen.

J. MATKO. *Der Verlauf der Grippe bei Malaria-kranken.* — Het sterftecijfer voor de griep is bij malaria ontzettend hoog en strekt zich uit tot op veel later leeftijd dan bij de gewone griepbesmetting. De gestoorde functie van lever en milt wordt hiervoor verantwoordelijk gesteld, terwijl als tweede ongunstige factor wordt opgegeven de verminderde weerstand, dien de bloedvaten tegen de vergiftiging bieden.

ALFRED SOUCEK. *Ueber einen Fall symmetrischer Gangrän nach Grippe.* — Bij een 23 jarige zwangere vrouw vormde zich tijdens de griep een symmetrisch gangraen van beide handen en voeten; hetgeen alle teenen en de handen tot aan het polsgewricht aantastte. Behalve een positieve reactie van WASSERMANN (weefselverval?) waren geen andere afwijkingen aantoonbaar.

ER. SCHIFF und E. MATYAS. *Ueber das Blutbild bei der epidemischen Influenza (Spanische Grippe).* — In de niet verwikkelde gevallen bestaat leucopenie, bij bronchopneumonie soms normale verhoudingen, soms leucopenie, bij uitgebreide longontsteking nu en dan leucocytose, welke steeds bij empyemen voorkwam. Bij telling van de verschillende soorten blijkt, dat in den loop der ziekte of tijdens de genezing meestal een vermeerdering der lymphocyten ontstaat.

EMIL FRÖSCHELS. *Zur Symptomatologie der Otosclerose.* — De oorzaak van de otosclerose is nog niet geheel bekend; volgens sommigen is het lijden niet tot het oor beperkt, maar is de oorafwijking een gedeelte van een algemeene ziekte, veroorzaakt door storing van de inwendige afscheiding. FRÖSCHELS wijst nog eens op een vroeger door hem genoemd verschijnsel, n.l. vermindering of opheffing van den kriebelreflex in de uitwendige gehoorgang, welk verschijnsel niet door het plaatselijk oorlijden verklaard kan worden, doch op een mede lijden van het zenuwstelsel wijst.

Militärsanitätswesen. ALADAR HENSRELMAN. *Die Zwerchfellverhältnisse bei Kruckengebrauch.* — Worden krukken gedragen voor beenamputatie, dan plaatst zich de borsthelft der zieke zijde in inademiingsstand en beweegt deze helft van het middenrif zich bijna niet, zonder dat daarbij de typische stand eigen aan de verlamming van het middenrif ontstaat.

*J. ED. ST.

Münchener medizinische Wochenschrift 1918, No. 49.

W. TRENDELENBURG. *Die Methode der vorübergehenden Nerven ausschaltung durch Gefrieren, für chirurgische Zwecke.* — TRENDELENBURG heeft bij konijnen en honden gemengde zenuwstammen blootgelegd en door ze in daarvoor samengestelde buisjes,

door welke chlooraethyl geleid werd, te leggen bevroren. Na 4 weken was in deze zenuwen sterke ontaarding opgetreden, de sensibiliteit was voor ettelijke maanden opgeheven, doch blijvende veranderingen traden niet op; ook wekte het bevroren geen pijn op. Door werking van 96 pCt. alcohol ziet men hetzelfde optreden.

PERTHES. *Ueber die Behandlung der Schmerzzustände bei Schussneuritis mittels der Vereisungsmethode von W. TRENDELENBURG.* — PERTHES heeft in 8 gevallen van neuritis door schotwond tegen de pijnen de getroffen zenuwen (nervi medianus, ulnaris, tibialis) centraal van de verwonding volgens TRENDELENBURG bevroren (minstens 2 minuten, 2 maal herhaald). Bij 5 bleef de pijn onmiddellijk voor goed weg. Na 6—12 maanden waren sensibiliteit en motiliteit weer nagenoeg normaal, doch de pijn bleef weg. In de gevallen, bij welke de methode geheel of ongeveer mislukte, was niet hoog en volledig genoeg bevroren. Een voordeel dezer methode boven de alcoholinspuiting is, dat zij minder prikkelend werkt en geen bindweefselnieuwvorming plaats vindt.

F. B. HOFMANN. *Ueber Geruchstörungen nach Katarrhen der Nasenhöhle.* (Zur Theorie des Geruchssinnes).

A. PETERS. *Ueber die sog. sympathische Reizung.*

G. SOBERNHEIM und G. NOVAKOVIC. *Beitrag zur Bakteriologie der Influenza.* — In de October-epidemie werd aanmerkelijk vaker de influenzabacil gevonden dan in de Juli-epidemie.

F. LÖNING. *Zur Grippebekämpfung.* — Warme aanbeveling van pyramidon (2-3 maal daags 300 mgr.) of antipyrine (2-3 maal daags 1 gram) van den aanvang af. Deze middelen werken, evenals bij andere besmettingen, antiparasitair, maken het verloop der ziekte lichter, voorkomen verwikkelingen en werken in geen opzicht nadeelig.

H. GRAU. *Beobachtungen zur Influenzafrage.* — Reeds van den winter 1915—1916 af zijn volgens de meening van GRAU lichtere griepiepidemieën opgetreden, waarop in den herfst van 1916 en Januari 1917 sterkere epidemieën volgden, totdat in 1918 de groote epidemie optrad.

EBRECHT. *Das Erschlaffen der Extremitätenmuskulatur nach Unterbrechung der Blutzufuhr durch Abschnürung.*

H. WERNER und E. LEONEANU. *Zur Serologie des Fleckfiebers, insbesondere über Immunisierung mit Proteus X 19. II. Mitteilung.*

F. HABERLANDT. *Dysenterische Erscheinungen bei Malaria.* — HABERLANDT dringt er op aan bij malarialijders met dysenterieverschijnselen steeds serologisch op dysenterie te onderzoeken, daar hem gebleken is, dat dit onderzoek bij hen vaak positief uitvalt.

E. MEINICKE. *Zur Methodik der serologischen Luesdiagnostik.*

S. WEIL. *Ueber Baucherscheinungen bei Wirbelschüssen.* — Ziektegeschiedenis, die leert, dat bij verwonding van borstwervels spanning van de buikspieren kan optreden, die aan een verwonding in den buik doet denken.

O. HESS. *Darmspasmen und eigenartige Selbsthilfe.* — In het beschreven geval wist de patiënt zijn in de rechterzijde van den buik aanvalsgewijs optredenden darmspasmus op te heffen door op zijn bed met het hoofd naar beneden, het lichaam naar boven met de beenen tegen den wand te gaan liggen en de rechter buikhelft tegen een stoel- of bedkant in te drukken.

G. WOLFSOHN. *Die Aetherbehandlung der Peritonitis.* — Fransche methode. Bij algemeene peritonitis wordt na laparotomie en uitspoelen van de buikholte, waarbij een deel van het spoelwater in den buik wordt achtergelate, hierbij 50—100 cM³ aether geschonken en de buik op de gewone wijze gesloten. Opmerkelijk is de hierna optredende euphorie en het gunstige verloop der ziekte. Van 11 aldus behandelde patiënten zag WOLFSOHN negen herstellen. Geen nadeelige gevolgen.

L. BÖHLER. *Ausgedehntes Pulvergasemphysem nach Leuchtpistolenverletzung.*

SCHEELE. *Eine typische Kopfverletzung bei der Marine.*

G. VON DER WETH. *Zur Kasuistik der radikulären Pfortader-(Milzvenen-)Thrombose.* — Een geval.

HANSEN. *Grippe und Salvarsan*. — Toevallig werd bij een lueslijder 8 uren, voordat hij aan griep ging lijden, salvarsan ingespoten. De ziekte verliep doodelijk.

SCHUBART. *Zum Entwurf des Gesetzes zur Bekämpfung der Geschlechtskrankheiten*.

VON STUBENRAUCH. *Das Auftreten milzähnlicher Tumoren in der Bauchhöhle des Menschen nach Splenektomie. Eine Bitte an die Herren Kollegen*.

Münchener medizinische Wochenschrift 1918, No. 50.

TH. CHRISTEN, H. HERTENSTEIN und BERGTER. *Neue Fortschritte der Diathermie*. — Verbeteringen van het instrumentarium. Met afbeeldingen.

A. BINDER und PRELL. *Studien zur Aetiologie der Influenza*. — BINDEB vond in de longdoorsneden van grippneumonie geregeld voor deze kenmerkende, in verdunde carbolfuchsine goed kleurbare, door een zwakker gekleurden hof omgeven granula, welke PRELL als chlamydozoën beschouwt en met de oorzaak der ziekte hoogstwaarschijnlijk in samenhang brengt. Hij noemt ze aenigmoplasma influenzae.

A. BÖTTNER. *Ueber einen Fall von jugendlicher isolierter Aortenstenose mit Berücksichtigung des Elektrokardiogramms, der Spitzenstoss- und Pulskurven*.

O. BRÖSAMLEN. *Echinokokkus der Lendenwirbelsäule mit Läsion der Cauda equina*. — De diagnose werd bij de operatie gesteld.

G. ZUELZER. *Die Untersuchung des Exanthems bei latentem Fleckfieber und bei Malaria nach der WEISSschen Kapillarbeobachtungsmethode*. — Aan de hand van afbeeldingen toont ZUELZER aan, hoe men de vlekken van MURCHISON en het malaria-exantheem volgens de methode van WEISS gemakkelijk herkennen kan.

H. W. SIEMENS. *Ueber die Grundbegriffe der modernen Vererbungslehre*. — Lezenswaardige voordracht.

W. EISENHARDT. *Bericht über eine kleine Trichinoseepidemie*.

P. O. SÜSSMANN. *Beitrag zur Frage der Permeabilität der intakten Haut für Bleiverbindungen*. — Bij katten vindt volgens de onderzoeken van SÜSSMANN geen noemenswaardige opneming van vetzuurlood door de huid plaats.

E. GABBE. *Erfahrungen in der diagnostischen und therapeutischen Anwendung der DEYCKE-MUCHschen Partialantigene bei der Lungentuberkulose*. — De intracutane reactie met deze antigenen blijkt prognostisch noch diagnostisch voor longtuberculose bruikbaar te zijn; de uitkomst eener stralenbehandeling kan door deze niet gecontroleerd worden. Soms schijnen zij voor de behandeling van nut te zijn, doch volgens de statistiek van 60 gevallen van GABBE is dit niet zeker het geval. Nadeelig zijn de niet zelden optredende geprotraheerde haardreacties, die subfebril of zonder koorts verlopen; acute reactie met hooge koorts zag GABBE nooit.

HILBERT. *Keratitis durch Einwirkung von Raupenhaaren auf das Auge*. — Ernstige, doch vrij snel genezende keratitis door de haren van arctia caja L. veroorzaakt.

J. MAYER. *Das Salvarsan bei den Eingeborenen der Südsee*. — MAYER beschrijft de aan een therapia sterilisans magna herinnerende werking van salvarsan bij framboesia.

K. AHLBORN. *Einige klinische Beobachtungen bei der sogenannten „Spanischen Grippe“*. — AHLBORN nam in vele gevallen een eigenaardige pigmentteering der leucocyten waar.

NEUMANN. *Zur Organisation der Kriegsbeschädigtenfürsorge*.

L. KROEBER. *Ueber irreführende Geheimmittelbezeichnungen*.

J. STRASBURGER. ADOLF SCHMIDT †.

La Presse Médicale 1918, No. 62.

M. LABBÉ. *Les écopés de la digestion*. — Vooral in den tegenwoordigen tijd komen veel lijdens aan digestiestoornissen onder behandeling, wier ziekte zich onder geen der bekende organische of functioneele aandoeningen laat onderbrengen. LABBÉ geeft hun den in den titel genoemden naam en beschrijft verschillende typen met beschouwingen over oorzaak, behandeling enz..

CH MANTOUX. *Tuberculose pulmonaire ouverte et tuberculose fermée*. — MANTOUX vond bij 350 lijdens aan open tuberculose bij 68,9 pCt. radioscopisch cavernen, bij 24,2 pCt. donkere vlekken, bij slechts 6,9 pCt. lichte schaduwen zonder zeker

pathologische beteekenis. Bij 14 lijdens aan gesloten, doch vroeger open geweest zijnde tuberculose werden ongeveer dezelfde verhoudingen gevonden, alleen weinig cavernen en veel vlekken; bij 59 lijdens aan gesloten tuberculose werden nooit cavernen en slechts bij 23,8 pCt. donkere vlekken waargenomen; bij 6,7 pCt. emphyseem, bij de overigen lichte schaduwen of normale longen. Op lezenwaardige wijze worden de afwijkingen, die aan gesloten tuberculose ten grondslag liggen, behandeld.

S. MÉRCADE. *Cure radicale des prolapsus génitaux de la femme par un nouveau procédé de colpoperinéorrhaphie.* — Met vele afbeeldingen.

P. SMIT.

Rivista critica di clinica medica 1918, No. 40.

R. MASSALONGO. *La patologia dell' asma e la medicazione surreno-ipofisaria.* — Zal uitvoerig worden gerefereerd.

Rivista critica di clinica medica 1918, No. 41.

GIUSEPPE FANTOZZI. *Sui trapianti cartilaginei con particolare riguardo alla condroplastica per lesioni di guerra.* — Wordt vervolgd.

Rivista critica di clinica medica 1918, No. 42.

GIUSEPPE FANTOZZI. *Sui trapianti cartilaginei con particolare riguardo alla condroplastica per lesioni di guerra.* — Wordt vervolgd.

Rivista critica di clinica medica 1918, No. 43.

GIUSEPPE FANTOZZI. *Sui trapianti cartilaginei con particolare riguardo alla condroplastica per lesioni di guerra.* — Slot. Uitvoerige beschouwingen over kraakbeenplastiek bij oorlogsverwondingen, die niet in het kort kunnen worden weergegeven.

Rivista critica di clinica medica 1918, No. 44.

EMILIO PITTARELLI e EMILIO PITTARELLI (figlio). *Sulla acidità dell' urina.* — Wordt vervolgd.

WOLFFENSBERGER.

BOEKAANKONDIGINGEN.

L. ASCHOFF, *Ueber den Engpass des Magens (Isthmus ventriculi)*. Verlag von G. FISCHER, Jena 1918. 63 bldz., 32 afb. Prijs: 4.50 mark.

„A chaque malheur quelque chose de bon!” Oorlogsmateriaal, spoedig na den dood geschouwd, maakte de waarnemingen van ASCHOFF mogelijk. Hij bespreekt in deze monographie, na een kleine geschiedkundige inleiding, den vorm en ligging van de maag in het lijk, de verschillen met de verhouding bij den levenden mensch, waarbij rekening wordt gehouden met de veranderingen door rotting, met den invloed der lijkstijfheid. Hierna behandelt hij het vraagstuk der prikkelbaarheid van de zeer spoedig na den dood uit het lijk genomen maag; maakt een streng onderscheid tusschen de werkelijke samentrekking der spier door prikkels en de vormverandering, welke de maag ondergaat bij de harding, welke ten deele althans is terug te brengen op schrompeling. In gevolge van zijn waarneming meent hij te mogen aannemen, dat contractievormen in de maag van het lijk gevonden aanwezig zijn geweest vlak vóór den dood. In de tweede helft van het geschrift behandelt ASCHOFF de vraag, of er gevolgtrekkingen zijn te maken uit de voorafgaande waarnemingen omtrent den vorm van de maag, ten opzichte van de functie en van ziekelijke afwijkingen; bij de benaming der ver-